

(...)

Sygn. akt IX Pa 54/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku

Wydział IX Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący : SSO Mariola Łącka /spr/

Sędziowie: SSO Maria Konieczna

SSO Barbara Kuźdrzał- Kiermaszek

Protokolant: st. sekretarz sądowy Dagmara Mazurkiewicz

przy udziale ./.

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2016r. w Rybniku

sprawy z powództwa **K. F.**

przeciwko (...) Spółki Akcyjnej w K.

o przywrócenie warunków pracy i płacy

na skutek apelacji powoda K. F.

od wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku Wydziału V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 kwietnia 2015 r. sygn. akt V P 4684/14

1. **oddala apelację,**

2. **odstępuje od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanej za II instancję.**

Sędzia: Przewodniczący: Sędzia:

SSO Barbara Kuźdrzał- Kiermaszek SSO Mariola Łącka SSO Maria Konieczna

Sygn. akt IX Pa 54/15

UZASADNIENIE

Powód K. F. pozwem wniesionym przeciwko pozwanej (...) Spółce Akcyjnej w K. domagał się uznania za bezskuteczne wypowiedzenia warunków pracy i płacy w zakresie prawa do bezpłatnego węgla z chwilą odejścia na emeryturę lub rentę oraz o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwana wypowiedziała pracownikom, w tym powodowi warunki pracy i płacy w szczególności prawo do bezpłatnego węgla z chwilą odejścia na emeryturę lub rentę, powołując się przy tym na Uchwałę Zarządu pozwanej z dnia 19 września 2014 roku, nr 875/2014 w sprawie likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla. Zarzucił, że wypowiedzenie narusza art. 241⁷ § 1 pkt 3 k.p. poprzez wadliwe przyjęcie, iż jednostronną czynnością prawną można wypowiedzieć niektóre postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku zawartego pomiędzy Zarządem pozwanej a organizacjami związków zawodowych. W ocenie powoda wypowiedzenie może dotyczyć całości porozumienia zbiorowego nie zaś jego elementów.

W odpowiedzi na pozew pozwana - (...) Spółka Akcyjna w K. wskazała, że podstawę odwołania może stanowić jedynie nieuzasadnione lub niezgodne z prawem wypowiedzenie warunków umowy o pracę. Wręczone powodowi wypowiedzenie było uzasadnione podaną w jego treści przyczyną, tj. trudną sytuacją ekonomiczno-finansową spółki i zagrożeniem upadłością, w związku z którą Zarząd pozwanej podjął Uchwałę nr 875/2014 z dnia 19 września 2014 roku w sprawie likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla od 1 stycznia 2015 roku, co do zarzutu naruszenia art. 241⁷ § 1 k.p. pozwana podniosła, iż prawo do bezpłatnego węgla jest świadczeniem mającym źródło w Porozumieniu zawartym pomiędzy Zarządem na podstawie art. 9 k.p. i mają do niego zastosowanie przepisy prawa pracy o układach zbiorowych. Skoro zaś art. 241⁷ § 1 pkt 3 k.p. przewiduje możliwość rozwiązania poprzez wypowiedzenie całego układu zbiorowego pracy, możliwe jest także wypowiedzenie jego części. Dodatkowo pozwana podniosła, iż dokonanie wypowiedzenia zmieniającego jest prawidłowe nawet przyjmując, iż uprawnienie powoda do bezpłatnego węgla na emeryturze lub rencie zostało inkorporowane do indywidualnej umowy o pracę powoda, a to na skutek wygaśnięcia układu zbiorowego pracy obejmującego wcześniej powoda.

Pismem z dnia 25 marca 2015 roku pozwana zmieniła swoje stanowisko procesowe podając, że w jej ocenie Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku nie zostało zawarte w oparciu o wyraźną podstawę prawną w zakresie świadczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów po rozwiązaniu stosunku pracy stanowi formę umowy o świadczenie na rzecz osób trzecich. Wypowiedzenie pracownikom warunków pracy i płacy miałyby stanowić jedynie informację dla pracownika, iż po przejściu na emeryturę lub rentę nie będzie otrzymywał bezpłatnego węgla. Forma wypowiedzenia zmieniającego została zachowana z daleko idącej ostrożności, bo w istocie warunki pracy i płacy nie zostały zmienione.

Sąd Rejonowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rybniku wyrokiem z dnia 14.04.2015r. sygn. akt V P 4684/14 oddalił powództwo.

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny

Od dnia 6 sierpnia 1981 roku powód K. F. był zatrudniony w Kopalni (...) w R..

Z dniem 1 lutego 2003 roku (...) S.A. zbyła na rzecz pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w K. Kopalnię (...), będącą pracodawcą powoda. Pozwana zawiadomiła powoda, iż z tym dniem stanie się jego nowym pracodawcą z mocy prawa.

W czasie zatrudnienia w (...) S.A. powoda obejmował Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy, zgodnie z którym powód po przejściu na emeryturę lub rentę uprawniony był do otrzymania od byłego pracodawcy bezpłatnego węgla.

W dniu 20 grudnia 2004 roku Zarząd pozwanej zawarł z organizacjami związków zawodowych Porozumienie, na mocy którego określono m.in.: tabele stawek wynagrodzenia zasadniczego (§ 2), uprawnienie pracowników pozwanej do specjalnego wynagrodzenia (§ 3), nagrodę z okazji Dnia Górnika (§ 7), dodatkową nagrodę roczną (§ 8) oraz uprawnienie emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do deputatu węglowego na dotychczasowych zasadach (§ 10).

W związku z powyższym porozumieniem pozwana oraz powód na mocy porozumienia stron z dnia 25 stycznia 2005 roku dokonali z dniem 1 stycznia 2005 roku zmiany warunków umowy o pracę powoda, zgodnie z którą, ustalono dla

powoda stawkę zaszerogowania osobistego oraz stawkę wynagrodzenia zasadniczego, a także wskazano, iż pozostałe składniki wynagrodzenia przysługują zgodnie z postanowieniami Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) S.A. z dnia 20 stycznia 1994 roku stosowanego wg stanu z dnia 31 stycznia 2003 roku.

Zgodnie z Porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku w wersji obowiązującej na dzień 19 grudnia 2011 roku (tekst jednolity), na podstawie § 10 ustalono, że prawo do bezpłatnego węgla przysługuje emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom niebędącym pracownikami według dotychczasowych zasad. Zgodnie z § 10¹ byłym pracownikiem pozwanej, którzy po dniu 1 stycznia 2011 roku nabyli prawo do świadczeń przedemerytalnych przysługuje bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie.

Na mocy Aneksu nr 1 do ww. Porozumienia z dnia 7 lutego 2012 roku ustalono, iż emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom przysługuje bezpłatny węgiel według zasad określonych w Załączniku nr 14 do Porozumienia oraz skreślono § 10⁽⁽¹⁾⁾ Porozumienia. Zarząd pozwanej przyjął treść Aneksu nr 1, a w związku z niepodpisaniem przez niektóre organizacje związkowe tego aneksu, wypowiedział tym organizacjom § 10, 10⁽⁽¹⁾⁾ oraz 14 ust. 1 Porozumienia.

Zgodnie z Załącznikiem nr 14 prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób realizowane jest co do zasady w ekwiwalencie pieniężnym wypłacanym do dnia 31 marca danego roku na wskazane przez uprawnionego konto bankowe lub w terminie do dnia 30 kwietnia danego roku w kasie jednostki organizacyjnej (§ 1). Powyższe prawo może zostać także zrealizowane w naturze, jeżeli taką formę realizacji bezpłatnego węgla uprawniony określi w deklaracji węglowej (§ 2). Bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie przysługuje byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany od dnia wejścia w życie Załącznika w związku z przejściem na emeryturę, a także na podstawie ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Węgiel w takim wymiarze przysługuje również wdowom, wdowcom i sierotom, jeżeli spełniają warunki do otrzymania renty rodzinnej po byłych pracownikach pozwanej. Bezpłatny węgiel w wymiarze wynikającym z nabytego już uprawnienia przysługuje byłym pracownikom, wdowom, wdowcom i sierotom, którzy do dnia wejścia w życie załącznika korzystali z uprawnienia do bezpłatnego węgla (§ 3). Zgodnie z § 7 Załącznika straciły moc dotychczas stosowane postanowienia układów zbiorowych pracy i inne przepisy dotyczące bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób.

Porozumienie z 20 grudnia 2004 roku zostało zawarte na skutek kilkumiesięcznych negocjacji jako kompromis pomiędzy pozwaną a stroną społeczną, ponieważ strony nie doszły do konsensusu odnośnie zawarcia układu zbiorowego pracy. Porozumienie było wielokrotnie zmieniane w drodze aneksów, a obecnie reguluje ok. 90% kwestii, jakie miały być zawarte w zbiorowym układzie pracy.

W dniu 6 lutego 2014 roku Zarząd pozwanej zawarł z organizacjami związków zawodowych Porozumienie, na mocy którego zmniejszono roczny wymiar bezpłatnego węgla przysługującego emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom o jedną tonę rocznie – na okres 2 lat, niezależnie od źródeł finansowania bezpłatnego węgla (§ 6). Zarząd pozwanej przyjął treść tego Porozumienia na mocy Uchwały nr 73/2014 z dnia 6 lutego 2014 roku.

Na mocy Uchwały Zarządu pozwanej nr 875/2014 z dnia 19 września 2014 roku, w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową i zagrożeniem upadłością pozwana począwszy od dnia 1 stycznia 2015 roku zlikwidowała prawo emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla (§ 1). Nadto, pozwana z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, którego okres upływał z dniem 31 grudnia 2014 roku wypowiedziała § 10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku oraz § 6 i 7 Porozumienia z dnia 6 lutego 2014 roku funkcjonującym u niej organizacjom związkowym, w tym Związkowi Zawodowemu (...) S.A. (§ 2). Pozwana rozpoczęła także procedurę zmian umów o pracę swoich pracowników w zakresie prawa do deputatu węglowego dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (§ 4).

Pismami z dnia 5 oraz 6 listopada 2014 roku pozwana wystąpiła odpowiednio do Związku Zawodowego (...) KWK (...) oraz Związku Zawodowego (...) S.A o podanie informacji o pracownikach korzystających z obrony związku.

W odpowiedziach z dnia 7 listopada 2014 roku organizacje związkowe przesłały pozwanej wykaz pracowników KWK (...) korzystających z obrony związków, wśród których był także powód.

Pismami z dnia 13 listopada 2014 roku, w związku z zamiarem wypowiedzenia zmieniającego warunki umowy o pracę w części dotyczącej uprawnienia do bezpłatnego węgla z chwilą odejścia na emeryturę, rentę lub świadczenie przedemerytalne członkom związku, w tym także powodowi, pozwana zwróciła się do ww. organizacji związkowych o zajęcie stanowiska w tej sprawie. Jako powód zamiaru złożenia wypowiedzenia zmieniającego pozwana podała swoją trudną sytuację ekonomiczno-finansową i zagrożenie upadłością w związku z którą Zarząd pozwanej podjął uchwałę nr 875/2014 z dnia 19 września 2014 roku w sprawie likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych i uprawnionych osób do bezpłatnego węgla od dnia 1 stycznia 2015 roku.

W odpowiedzi z dnia 18 listopada 2014 roku Związek Zawodowy (...) KWK (...) poinformował pozwaną, iż jest przeciwny zamiarowi wypowiedzenia zmieniającego, bowiem w ocenie związku takie wypowiedzenie jest nieuzasadnione oraz narusza wcześniejsze uzgodnienia między pozwaną a związkami zawodowymi, iż likwidacja prawa do deputatu węglowego na emeryturze dotyczyć będzie jedynie pracowników zatrudnionych u pozwanej po dniu 6 lutego 2014 roku. Nadto, w ocenie związku, nie istnieje prawna możliwość wypowiedzenia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku zarówno w całości, jak i w części.

Dnia 20 listopada 2014 roku pozwana wypowiedziała powodowi warunki pracy i płacy w części dotyczącej uprawnienia do bezpłatnego węgla z chwilą odejścia na emeryturę, rentę lub świadczenie przedemerytalne. Jako powód wypowiedzenia, pozwana wskazała swoją trudną sytuację ekonomiczno-finansową oraz zagrożenie upadłością w związku z którą Zarząd pozwanej podjął Uchwałę nr 875/2014 z dnia 19 września 2014 roku w sprawie likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla od dnia 1 stycznia 2015 roku. Pozwana wskazała, iż po przejściu na emeryturę, rentę lub świadczenie przedemerytalne powód nie będzie uprawniony do bezpłatnego węgla lecz pozostałe warunki pracy i pacy powoda nie ulegają zmianie.

Nadto, pozwana pouczyła powoda o terminie wniesienia odwołania od wypowiedzenia do sądu pracy i o możliwości odmowy przyjęcia nowych warunków pracy.

Powód odmówił przyjęcia nowych warunków umowy o pracę.

W czasie wypowiedzenia powodowi warunków pracy i płacy pozwana znajdowała się w trudnej sytuacji finansowej, o czym informowały m.in. media. Już na początku września 2013 roku pojawił się plan naprawczy pozwanej, który miał wyprowadzić spółkę z kłopotów finansowych. Pozwana podejmowała próby oszczędności, w związku z czym m.in. zlikwidowała posiłki profilaktyczne dla pracowników administracji, początkowo ograniczyła wymiar deputatu węglowego dla emerytów o 1 tonę rocznie, a także sprzedała (...) S.A. nierentowną kopalnię (...), jak również prowadziła negocjacje ze związkami zawodowymi celem ograniczenia licznych przywilejów pracowniczych, w których to negocjacjach powód jako członek Związku Zawodowego (...) także uczestniczył. Kłopoty finansowe pozwanej spowodowane były m.in. spadkiem cen węgla na rynkach (ok. 220 zł/tona) poniżej kosztów wydobycia (ok. 300 zł/tona). Powód miał świadomość, iż pozwana znajduje się w trudnej sytuacji ekonomiczno-finansowej.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie zgromadzonych dokumentów oraz w oparciu o okoliczności bezsporne, a także dowód z zeznań świadka P. R. oraz przesłuchania stron ograniczonego do przesłuchania powoda.

Jednocześnie, Sąd I instancji wskazał, iż oświadczenie powoda, że jego zdaniem upadłość pozwanej to „nadinterpretacja”, zaliczyć należy do sfery twierdzeń i subiektywnej oceny powoda, a nie do sfery faktów.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd I instancji uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy wskazał, iż nie ma racji pozwana twierdząc, że wypowiedzenie powodowi warunków pracy i płacy ma charakter jedynie informacyjny i nie jest konieczne do zlikwidowania przyszłego uprawnienia powoda do węgla emeryckiego.

Sąd przytoczył art.241⁸ i 241¹³ par. 2 kp i uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1993 r., I PZP 65/92 stwierdzającą, że postanowienia układu zbiorowego pracy obowiązującego w przejmowanym zakładzie pracy nie wiążą pracodawcy przejmującego zakład lub jego część, jeżeli nie jest on podmiotem reprezentowanym przez stronę tego układu, a wymienionego pracodawcę wiążą natomiast warunki indywidualnych umów o pracę, wynikające z układu zbiorowego pracy obowiązującego w przejmowanym zakładzie pracy. Zdaniem Sądu Rejonowego z dniem 1 lutego 2004 roku, tj. w rok od przejęcia przez pozwaną KWK (...) i wygaśnięciu układu zbiorowego pracy obowiązującego wcześniej w (...) S.A., uprawnienie powoda do otrzymania na emeryturze bądź rencie deputatu węglowego od byłego pracodawcy zostało inkorporowane do indywidualnej umowy o pracę powoda. W konsekwencji, likwidacja tego uprawnienia wymaga od pozwanej wypowiedzenia powodowi warunków pracy i płacy w tym zakresie, co zostało potwierdzone orzecznictwem Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 4 października 2000 r., I PKN 246/00, LEX nr 49260, PiZS 2001/11/41; wyr. z dnia 8 marca 2013 r., II PK 197/12, OSNP 2013/21-22/250; wyr. z dnia 27 czerwca 1996 r., I PRN 44/96, OSNP 1997/3/37).

Sąd I instancji uznał, że okoliczność równoczesnego obowiązywania Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku ma tylko takie znaczenia, że uprawnienie powoda do deputatu węglowego na emeryturze miało dwie niezależne podstawy, a stosować należało postanowienia bardziej dla powoda korzystne, co wynika z art. 9 § 2 i 3 k.p. oraz art. 18 § 1 k.p.

Mając na uwadze regulację art. 42 § 1 k.p. oraz art. 30, 32, 36 i 38 k.p., a także art. 45 k.p. Sąd Rejonowy stwierdził, iż wypowiedzenie warunków pracy i płacy dokonane przez pozwaną spełnia wszystkie wymagania formalne a i konkretność przyczyny wypowiedzenia pozostawała w niniejszej sprawie poza sporem, również przyczyna została wskazana przez pozwaną w sposób jasny i jednoznaczny. Odnosząc się zaś do rzeczywistości przyczyny Sąd I instancji wskazał, iż powody finansowe podane przez pozwaną znalazły potwierdzenie w toku przeprowadzonego postępowania dowodowego, w chwili wypowiedzenia warunków pracy i płacy pozwana znajdowała się w trudnej sytuacji ekonomiczno-finansowej i była zagrożona upadłością.

Zarzut powoda o naruszeniu przez pozwaną art. 241⁷ § 1 pkt 3 k.p. rozpatrzyć należy w kontekście rzeczywistości przyczyny wypowiedzenia warunków pracy i płacy. Jeżeli bowiem pozwana podjęła wskazaną uchwałę w sposób prawidłowy, tj. w sposób prawidłowy zlikwidowała prawo wszystkich emerytów do deputatu węglowego oraz w sposób prawidłowy dokonała częściowego wypowiedzenia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, za uzasadnione uznać należy także wypowiedzenie zmieniające wręczone powodowi, jako spełniające określone wyżej przesłanki.

W ocenie Sądu Rejonowego porozumienie z dnia 6 lutego 2014 roku zmniejszające roczny wymiar bezpłatnego węgla przysługującego emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom o jedną tonę rocznie na okres dwóch lat niezależnie od źródeł finansowania bezpłatnego węgla oraz porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku są źródłami prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p., co znajduje potwierdzenie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2006 roku (sygn. akt III PZP 2/06 OSNP z 2007 r., nr 3-4, poz.38).

W konsekwencji, do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku nie znajduje zastosowanie przepis art. 241⁷ § 1 pkt 3 k.p., zgodnie z którym zbiorowy układ pracy rozwiązuje się z upływem okresu wypowiedzenia dokonanego przez jedną ze stron. Podniesiony przez powoda zarzut naruszenia art. 241⁷ § 1 pkt 3 k.p. nie zasługuje zatem na uwzględnienie.

Jednocześnie, Kodeks pracy nie reguluje trybu zawierania oraz wypowiedzania takich „innych porozumień”. Zgodnie z art. 300 k.p., w zakresie możliwości wypowiedzenia Porozumienia konieczne jest odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego.

Mimo wskazania w § 13 Porozumienia z 2004 roku, iż jego postanowienia obowiązują do czasu wejścia w życie nowego Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy, zawarte porozumienie traktować należy jako stosunek o charakterze

ciągłym, którego dokładnego czasu obowiązywania nie sposób przewidzieć. W konsekwencji do jego wypowiedzenia zastosowanie znajdzie przepis art. 365¹ k.c., zgodnie z którym zobowiązanie bezterminowe o charakterze ciągłym wygasa po wypowiedzeniu przez dłużnika lub wierzyciela z zachowaniem terminów umownych, ustawowych lub zwyczajowych, a w razie braku takich terminów niezwłocznie po wypowiedzeniu. Zatem porozumienie z 2004 roku zawarte między pozwaną a organizacjami związków zawodowych wygasło po wypowiedzeniu przez jedną ze stron, w tym przypadku pozwaną w zakresie uprawnienia pracowników pozwanej do deputatu węglowego po przejściu na emeryturę lub rentę z dniem 31.12.2014r.

Sąd I instancji odnosząc się do zarzutu podniesionego przez powoda o konieczności wypowiedzenia Porozumienia w całości wskazał, że częściowe wypowiedzenie Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku jest dopuszczalne już z samej zasady swobody kontraktowej wyrażonej w art. 353¹ k.c. w zw. z art. 300 k.p. Logicznym jest, iż skoro strony dysponują swobodą nawiązania stosunku prawnego, muszą dysponować także swobodą jego rozwiązania, oczywiście z ewentualnymi ograniczeniami w zakresie okresu wypowiedzenia stosunku prawnego. Możliwość rozwiązania stosunku prawnego, w tym także Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, za wypowiedzeniem mieści się w granicach swobody kontraktowej stron zaś zakaz wypowiedzenia przez pozwaną indywidualnej umowy o pracę czy też częściowego wypowiedzenia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, w sytuacji zagrożenia upadłością jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i stanowi nadużycie prawa, o którym mowa w art. 8 k.p. i art. 5 k.c. w zw. z art. 300 k.p. i nie może korzystać z ochrony. Pozwana jako jeden z największych podmiotów gospodarczych w regionie jest odpowiedzialna nie tylko za własne wyniki finansowe ale także za terminową realizację swoich pozostałych zobowiązań, w szczególności zobowiązań wzajemnych obejmujących również terminową zapłatę wynagrodzenia swoich pracowników.

Zachowania pozwanej nie można kwalifikować jako nadużycia prawa w sytuacji, w której pracownik odwołuje się od wypowiedzenia warunków pracy i płacy w zakresie deputatu węglowego na emeryturze, w sytuacji, kiedy nie nabył jeszcze takiego skonkretyzowanego roszczenia i nie jest ono wymagalne, a pracodawca wypowiedział mu taki deputatu z uwagi na swoją ciężką sytuację finansową.

Apelację od powyższego wyroku złożył powód .

Skarżąc wyrok w całości wniósł o jego zmianę i orzeczenie co do istoty sprawy oraz obciążenie pozwanej kosztami postępowania w tym kosztami zastępstwa procesowego.

Skarżący zarzucił naruszenie art.241⁷ k.p. poprzez błędne przyjęcie, że dla porozumień zbiorowych prawa pracy nie stosuje się regulacji dotyczących układów zbiorowych pracy a ponadto art.32 ust.1 ustawy z dnia 23.03.1991r o związkach zawodowych (t.j. Dz. U z 2014r, poz.167) poprzez nieuwzględnienie przysługującej powodowi ochrony związkowej.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że zgodnie z przeważającą linią orzeczniczą dla porozumień zbiorowych należy odpowiednio stosować regulacje kodeksu pracy dotyczące układów zbiorowych pracy.

Zatem mając na uwadze art.241⁷ kp i 241⁹ kp przyjąć należy, że ustawodawca nie dopuścił się możliwości wypowiedzenia poszczególnych postanowień układu a jedynie całości.

Także art. 353¹ k.c. w związku z art.300 k.p. zdaniem apelującego nie daje możliwości wypowiedzenia części porozumienia.

Nawet biorąc pod uwagę aspekt społeczny nie można przyjąć, iż trudna sytuacja ekonomiczna zwalnia z obowiązku przestrzegania prawa i zawartych porozumień, tym bardziej, że w wyniku zawartej pomiędzy rządem a spółką umów została ona poddana procesowi restrukturyzacji i nie ma zagrożenia upadłością.

Ponadto powodowi nie można dokonać wypowiedzenia warunków płacy i pracy bez zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych.

Podniosła, że na uwzględnienie nie zasługuje zarzut naruszenia art.241⁷ par.1 pkt.3 kp, gdy porozumienie z dnia 20.12.2004r. stanowi „inne porozumienie” niż układ zbiorowy pracy i może być wypowiedziane na podstawie przepisów kodeksu cywilnego tj. art.365¹ kc w związku z art.300 k.p.

Również wskazana w wypowiedzeniu zmieniającym przyczyna ekonomiczna została w sposób nie budzący wątpliwości wykazana a powód jako działacz związkowy biorący udział w negocjacjach z pracodawcą posiadał dostateczną wiedzę na temat złej sytuacji spółki i grożącej jej upadłości.

W piśmie z dnia 15.09.2015r. powód wniosł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i dopuszczenie nowych dowodów, których nie mógł zgłosić przed wydaniem wyroku w postaci statutów Związku Zawodowego (...) przy (...) w K. i Związku Zawodowego (...) (...)

Powód podniósł, że wypowiedzenia Porozumienia z dnia 20.12.2004r. pozwana nie dokonała wszystkim związkom zawodowym działającym w jej strukturze o czym powód powziął wiadomość w trakcie postępowania przed Sądem Rejonowym w Pszcznie sygn. akt IV P 4/15.

Pozwana ustosunkowując się do tych zarzutów wniosła o ich pominięcie albowiem powód mógł je powołać przed Sądem I instancji.

Nadto wskazała, że Porozumienie z dnia 20.12.2004r. zostało podpisane przez związki zawodowe działające w poszczególnych oddziałach (...) S.A., która w rozumieniu art.3 k.p. jest zakładem pracy a zatem nie zostało ono zawarte ze strony społecznej przez zakładowe organizacje związkowe.

Istotne jest również, że zakres regulacji Porozumienia zawartego w dniu 20.12.2004r. nie był tożsamy z Porozumieniem z dnia 19.12. 2011r., który był znacznie szerszy. Zaś dopiero w kolejnym porozumieniu z dnia 07.02.2012r. nazwanego aneksem Nr 1 do porozumienia zawartego 20.12.2004r. uregulowano prawo do bezpłatnego węgla w załączniku Nr.14.

Dopiero porozumienie z dnia 19.12.2011r. zawarte zostało przez 12 zakładowych organizacji związkowych.

Wskazane przez powoda związki zawodowe działają wyłącznie u pozwanej na poziomie oddziału t.j. KWK "J." i KWK (...) nie mają przymiotu związków zakładowych, bo swoim zakresem działania nie obejmują całego zakładu w rozumieniu art.3 k.p. Ponadto stosownie do treści pisma z dnia 15.11.2004r. były i są one reprezentowane przez Związek Zawodowy (...) działający w ramach (...) Związków Zawodowych (...).

W oparciu o powyższe Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony powodowej nie zasługuje na uwzględnienie. Nie zachodzą zarzucane przez skarżącego uchybienia.

Sąd I instancji nie naruszył przepisów prawa materialnego.

Porozumienie z dnia 20.12.2004r. wraz z jego późniejszymi zmianami w postaci aneksów jak słusznie zauważył Sąd I instancji należy traktować w oparciu o art. 9.k.p. jako swoiste źródło prawa pracy.

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13.06.2012r II PK 288/11 dopuszczalne jest bowiem szerokie rozumienie pojęcia „oparcia na ustawie”, gdyż przemawiają za tym względy systemowe (regulacje art.20 i art.59 ust.2 Konstytucji RP, art.23 ust.1 i art.26¹ ust.3 ustawy o związkach zawodowych, a także przepisy konwencji MOP oraz

prawa unijnego) oraz względy funkcjonalne (efektywność regulacji prawnych i realizacja funkcji ochronnej prawa pracy).

Jednocześnie Sąd Najwyższy uznał w wyroku z dnia 5.11.2015r III PK 26/15 , że porozumienie będące źródłem prawa pracy jednocześnie stanowi umowę o charakterze cywilnoprawnym a jej stronami z jednej strony są pracownicy reprezentowani przez związki zawodowe, a z drugiej zakład pracy i do takiego porozumienia stosuje się ogólne przepisy kodeksu cywilnego, bo kodeks pracy nie reguluje takiego porozumienia.

Tutejszy Sąd w całości ten pogląd podziela.

Nie można więc zgodzić się ze skarżącym ,że doszło do naruszenia przepisów dotyczących układów zbiorowych pracy a w szczególności art.241⁷ k.p. Przepisy te bowiem co najwyżej można stosować odpowiednio i to w zakresie w jakim to nie pozostaje w sprzeczności z celem porozumienia.

Porozumienie jak każdy stosunek ciągły podlega wypowiedzeniu na podstawie art.365¹ k.c. w związku z art.300 kp lub przez odpowiednie zastosowanie art.241⁷ par.3 k.p.

W nauce prawa przyjmuje się, że wypowiedzenie układu może dotyczyć jego całości lub części (Komentarz kodeks pracy J. K., M. E.) a w przypadku porozumień stanowiących umowę stron zakres jego wypowiedzenia jest pozostawiany woli strony wypowiadającej to porozumienie.

W ocenie Sądu Okręgowego powszechnie znana jest bardzo zła sytuacja finansowa pozwanej i w tym kontekście nie ma podstaw do uznania, że wypowiedzenie przez nią prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego tym bardziej, że uzgodnione ze związkami zawodowymi zawieszenie wypłaty deputatu nie zapobiegło pogłębieniu się jej złej sytuacji finansowej.

Przy istniejących niskich cenach węgla na rynkach światowych podejmowane działania restrukturyzacyjne nie przyniosą istotnej poprawy i nie pozwolą na ochronę miejsc pracy , bez zwolnienia Spółki czy jej następcy z obowiązku wypłaty świadczeń o charakterze socjalnym, przy rosnącej liczbie emerytów czy rencistów.

Chybiony zdaniem Sądu II instancji jest zarzut apelacji naruszenia art.32 ust.1 ustawy z dnia 23.03.1991 o związkach zawodowych (Dz. U z 2014r, poz.167).

Skoro skarżący wnosi o zastosowanie w niniejszej sprawie przez analogię przepisów o układach zbiorowych pracy to wskazać należy, że zgodnie z art.241¹³ par.2 kp zdanie drugie przy wypowiedzeniu dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy nie mają zastosowania przepisy ograniczające dopuszczalność wypowiedzania warunków takiej umowy lub aktu. Cytowany przepis uchyla wszystkie zakazy wypowiedzania wówczas gdy pracodawca wypowiada mniej korzystne postanowienia układu zbiorowego.

Sąd Okręgowy nie podziela poglądu apelującego, że porozumienie w zakresie prawa emerytów i rencistów do bezpłatnego węgla nie zostały przez pozwaną skutecznie wypowiedziane ,bo pominięto dwie organizacje związkowe.

Uszło uwadze skarżącego, że wskazane przez niego organizacje związkowe nie mają przymiotu zakładowej organizacji związkowej bo działają faktycznie w jej dwóch oddziałach a nie w całym zakładzie pracy w rozumieniu art.3 k.p.

Ponadto z pism kierowanych do pozwanej przez powyższe związki wynika, że należą one do (...) Związków Zawodowych (...) a jej członkowie do Związku Zawodowego (...) w (...) S.A.

Zauważyć należy także, że porozumienie zawarte w dniu 20.12.2004r. w jego wersji pierwotnej w par.10 w zakresie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów odsyła do dotychczasowych zasad. Dopiero w aneksie Nr 1 z dnia 07.02.2012r. uregulowano w załączniku Nr 14 w sposób jednolity i kompleksowy prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów (...) S.A.

Sąd Okręgowy nie podziela poglądu Sądu I instancji, że prawo powoda do bezpłatnego węgla na emeryturze wynikające z układu zbiorowego pracy obowiązującego w (...) Spółce (...) po jego wygaśnięciu w związku z przejściem zakładu pracy stało się częścią jego indywidualnej umowy o pracę.

Analiza umów o pracę i porozumień dotyczących warunków płacy i pracy zawartych przez powoda z pracodawcami pozwala stwierdzić, że nie ma w nich żadnych zapisów dotyczących jego prawa do bezpłatnego węgla po przejściu na emeryturę i nie ma w nich też odesłania do układów zbiorowych pracy w zakresie deputatu węglowego dla emerytów i rencistów.

Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów powstaje po przejściu pracownika na emeryturę i rentę czyli po rozwiązaniu stosunku pracy, zatem nie stanowi ono treści indywidualnego stosunku pracy.

Zdaniem Sądu Okręgowego wobec wypowiedzenia porozumienia w zakresie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów nie ma potrzeby odpowiedniego stosowania art.241¹³ par.2 k.p.

Dlatego też Sąd uznał, że wyrok jest słuszny i odpowiada prawu.

Na zasadzie art. 102 kpc Sąd odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania za II instancję.

Mając na uwadze przedmiot postępowania i skomplikowany prawnie charakter sprawy Sąd uznał, że powód nawet reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika mógł poddać ten spór rozstrzygnięciu Sądu II instancji.

Zatem zachodzi tu szczególnie uzasadniony wypadek uzasadniający odstąpienie strony przegrywającej kosztami postępowania, bo jest to pierwsza sprawa rozstrzygająca kwestie pozbawienia pracowników pozwanej prawa do bezpłatnego węgla po ich przejściu na emeryturę.

Sędzia Przewodnicząca Sędzia

SSO Barbara Kuźdrzał-Kiermaszek SSO Mariola Łącka SSO Maria Konieczna